

Promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení

Promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení podle § 454 obč. zák. vzniklého tím, že z účtu obchodní společnosti (žalobkyně) byly převedeny peněžní prostředky na účet třetí osoby na úhradu závazku společníka a jednatele obchodní společnosti (žalovaného, vzniklého ze smlouvy uzavřené mezi ním a třetí osobou, se řídí občanským zákoníkem (§ 107), nikoliv zákoníkem obchodním

Promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení podle § 454 obč. zák. vzniklého tím, že z účtu obchodní společnosti (žalobkyně) byly převedeny peněžní prostředky na účet třetí osoby na úhradu závazku společníka a jednatele obchodní společnosti (žalovaného, vzniklého ze smlouvy uzavřené mezi ním a třetí osobou, se řídí občanským zákoníkem (§ 107), nikoliv zákoníkem obchodním.

Z odůvodnění.

Okresní soud rozsudkem ze dne 25. 11. 1998, čj. 9 C 107/98-33, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 110 647 Kč se 17 % úrokem z prodlení od 27. 5. 1995 do zaplacení, žalobu na zaplacení 4 % úroku z prodlení z částky 110 647 Kč od 27. 5. 1995 do zaplacení zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky. Vyšel ze zjištění, že žalovaný (tehdejší společník a jednatel žalující společnosti) dal dne 26. 5. 1998 příkaz k převodu částky 110 647 Kč z účtu žalobkyně na účet leasingové společnosti R. a uhradil tím zálohu na nájem osobního motorového vozidla podle smlouvy, kterou uzavřel jako fyzická osoba, nikoliv jako jednatel žalobkyně. Protože nebylo prokázáno, že by mezi společníky existovala dohoda opravňující žalovaného použít finanční prostředky společnosti ve svůj prospěch, vzniklo žalovanému bezdůvodné obohacení (§ 451 odst. 2 obč. zák.), které je povinen vrátit.

K odvolání žalovaného krajský soud rozsudkem ze dne 3. 6. 1999, č.j. 12 Co 83/99-55, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o platební povinnosti žalovaného změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně a před soudem odvolacím. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a k námitce promlčení vznesené žalovaným v odvolání dovedl, že bezdůvodné obohacení vzniklo žalovanému dne 26. 5. 1995, což bylo žalobkyni podle zápisu z valné hromady známo minimálně dne 2. 2. 1996, a nárok na jeho vydání byl u soudu uplatněn dne 29. 6. 1998. Žaloba tedy byla podána po uplynutí dvouleté subjektivní promlčecí lhůty podle ustanovení § 107 obč. zák. a promlčený nárok proto nelze žalobkyni přiznat.

Žalobkyně v dovolání vytýká rozsudku odvolacího soudu nesprávné právní posouzení [dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.] důvodnosti námítky promlčení uplatněného nároku podle ustanovení § 107 obč. zák. Podle dovolatelky se bezdůvodné obohacení z obchodního závazkového vztahu (§ 261 a § 1 odst. 1 obch. zák.) promlčuje ve lhůtě stanovené v obchodním zákoníku, tedy uplynutím čtyřleté promlčecí lhůty podle § 397 obch. zák. ve vazbě na § 391 a 394 obch. zák. Připouští, že obchodní zákoník neupravuje institut bezdůvodného obohacení, avšak obchodní závazkové vztahy obecně podléhají úpravě obsažené v obchodním zákoníku (§ 1 odst. 1 obch. zák.), přičemž ustanovení § 1 odst. 2 obch. zák. zakládá subsidiaritu občanského zákoníku teprve pro případ, kdy nelze danou otázku řešit podle ustanovení obchodního zákoníku. V dané věci vztahy z bezdůvodného obohacení nejsou vztahy ze žádného "smluvního typu" (§ 261 odst. 6 obch. zák.) upraveného v občanského zákoníku, a není proto důvod posuzovat promlčení podle ustanovení občanského zákoníku. V obchodním zákoníku je promlčení upraveno tak, že podle ustanovení tohoto zákona lze řešit všechny otázky promlčení práv z obchodních závazkových vztahů. Proto je žalobkyně

přesvědčena, že svůj návrh uplatnila včas, a navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření k dovolání uvádí, že vzhledem k tomu, že obchodní zákoník institut bezdůvodného obohacení neupravuje, je nutné aplikovat předpisy práva občanského (§ 1 odst. 2 obč. zák.), tedy ustanovení § 451 obč. zák., k němuž se váže ustanovení o promlčení práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení upravené podle § 107 obč. zák. Protože odvolací soud posoudil uplatněný nárok jako nárok na vydání plnění z bezdůvodného obohacení, správně k námitce promlčení aplikoval i ustanovení § 107 obč. zák. a zkoumal jak subjektivní, tak i objektivní promlčecí dobu. Žalovaný proto navrhuje, aby dovolací soud dovolání zamítl, neboť rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání, které je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř., bylo proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., a po přezkoumání věci podle § 243a odst. 1 věty první o.s.ř. dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Podle ustanovení § 1 odst. 1 obč. zák. tento zákon upravuje postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy, jakož i některé jiné vztahy s podnikáním související. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení právní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanovením tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského. Nelze-li je řešit ani podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad, na kterých spočívá tento zákon.

Podle ustanovení § 261 odst. 1 obč. zák. tato část zákona upravuje závazkové vztahy mezi podnikateli, jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení touto částí zákona se řídí rovněž závazkové vztahy mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jestliže se týkají zabezpečování veřejných potřeb. K tomuto účelu se za stát považují i státní organizace, jež nejsou podnikateli, při uzavírání smluv, z jejichž obsahu vyplývá, že jejich obsahem je uspokojování veřejných potřeb. Podle odstavce 3 touto částí zákona se řídí bez ohledu na povahu účastníků závazkové vztahy a) mezi zakladateli obchodních společností, mezi společníkem a obchodní společností, jakož i mezi společníky navzájem, pokud jde o vztahy týkající se účasti na společnosti, jakož i vztahy ze smluv, jimiž se převádí podíl společníka, b) mezi zakladateli družstva a mezi členem a družstvem, pokud vyplývají z členského vztahu v družstvu, jakož i ze smluv o převodu členských práv a povinností, c) z burzovních obchodů a jejich zprostředkování (§ 642) a dále z úplatných smluv týkajících se cenných papírů, d) ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho částí (§ 476), smlouvy o úvěru (§ 497), smlouvy o kontrolní činnosti (§ 591), smlouvy zasílatelské (§ 601), smlouvy o provozu dopravního prostředku (§ 638), smlouvy o tichém společenství (§ 673), smlouvy o otevření akreditivu (§ 682), smlouvy o inkasu (§ 692), smlouvy o bankovním uložení věci (§ 700), smlouvy o běžném účtu (§ 708) a smlouvy o vkladovém účtu (§ 716), e) z bankovní záruky (§ 313), z cestovního šeku (§ 720) a smlouvy o odškodnění (§ 725). Podle odstavce 4 touto částí zákona se řídí i vztahy vzniklé při zajištění plnění závazků v závazkových vztazích, jež se řídí touto částí zákona podle předchozích odstavců. Podle odstavce 5 při použití této části zákona podle odstavců 1 a 2 je rozhodující povaha účastníků při vzniku závazkového vztahu. Podle odstavce 6 tohoto ustanovení smlouvy mezi osobami uvedenými v odstavcích 1 a 2, které nejsou upraveny v hlavě II této části zákona jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, se řídí pouze ustanoveními občanského zákoníku. Směnná smlouva související s podnikáním stran se však řídí tímto zákonem a použijí se na ni přiměřené ustanovení tohoto zákona o kupní smlouvě; při plnění závazku dodat zboží má každá ze stran postavení prodávajícího a při převzetí postavení kupujícího.

Dovolatelce je tedy třeba přisvědčit v tom, že vztah občanského a obchodního zákoníku je vztahem předpisu obecného a zvláštního, a proto platí, že obchodní zákoník se uplatní na ty právní vztahy, jichž se výslovně týká, zatímco občanský zákoník se použije subsidiárně ve všech ostatních majetkových vztazích fyzických a právnických osob, majetkových vztazích mezi těmito osobami a státem, jakož i vztazích vyplývajících z práva na ochranu osob (§ 1 odst. 2 obč. zák.), na něž obchodní zákoník nedopadá. Jestliže obchodní zákoník v ustanoveních § 387 až 408 obsahuje kogentní a

ucelenou úpravu problematiky promlčení, dopadající například i na bezdůvodné obohacení vzniklé plněním podle neplatné smlouvy (§ 394 odst. 2 obch. zák.), je v obchodních závazkových vztazích vyloučeno použití ustanovení občanského zákoníku o promlčení.

V posuzovaném případě vyšel odvolací soud ze skutkového stavu (jeho správnost dovolatelka nenapadá), že z účtu žalobkyně byly převedeny peněžní prostředky na účet třetí osoby (leasingové společnosti) na úhradu závazku žalovaného (základní akontace na leasing osobního automobilu) podle smlouvy uzavřené mezi ním a leasingovou společností. Z toho je třeba dovodit, že žalovanému vzniklo bezdůvodné obohacení tím, že žalobkyně ze svých prostředků za něj plnila, co po právu (ze svého závazku vůči leasingové společnosti) měl plnit sám (§ 454 obč. zák.). Tím také mezi účastníky vznikl občanskoprávní závazkový vztah z bezdůvodného obohacení podle § 489, 456 a 458 odst. 1 obč. zák., který se řídí uvedenými ustanoveními občanského zákoníku. Tento závazkový vztah nemá charakter tzv. relativního obchodu ve smyslu ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák., neboť nebyl založen žádnou smlouvou spojenou s podnikatelskou činností účastníků (charakter právního vztahu žalovaného k leasingové společnosti je z tohoto pohledu nevýznamný), nelze jej podřadit ani žádnému ze vztahů ze smluv zakládajících bez ohledu na povahu účastníků tzv. absolutní obchody podle § 261 odst. 3 písm. b) až d) obch. zák. a konečně nejde ani o případ vymezený v ustanovení § 261 odst. 3 písm. a) obch. zák., které pro aplikaci obchodního zákoníku vyžaduje, aby mezi společníkem a obchodní společností (příp. mezi zakladateli obchodních společností i mezi společníky navzájem) šlo o vztah týkající se účasti na společnosti nebo o vztah ze smlouvy o převodu společníka, protože žalovaný byl sice v okamžiku vzniku bezdůvodného obohacení společníkem a jednatelem společnosti, avšak převod peněz nesouvisí s účastí žalovaného na společnosti ani s převodem jeho podílu. Je tedy zřejmé, že obchodní zákoník na právní vztah mezi účastníky, který je předmětem řízení, nedopadá; nárok žalobkyně na vydání bezdůvodného obohacení je proto třeba posuzovat podle obecné normy, tj. občanského zákoníku, a to včetně úpravy promlčení takého nároku. Z uvedeného vyplývá, že dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. není naplněn, a protože z obsahu spisu nevyplývá (dovolatelka ani nic takového netvrdí), že by řízení bylo postiženo některou z vad taxativně vyjmenovaných v ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. nebo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241 odst. 3 písm. b) o.s.ř.], Nejvyšší soud podle ustanovení § 243b odst. 1 věty před středníkem o.s.ř. dovolání žalobkyně zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obávkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)